

dediderunt: ac tunc primum ex Illyriis triumphatum est. Tertio deinceps anno miseram civitatem sacrilegis sacrificiis male petentes funestavere Pontifices. Nam Decemviri consuetudinem prisca superstitionis egressi, Gallum virum, & Gallam feminam, cum muliere simul Græca in foro Boario vivos defoderunt. Sed obligamentum hoc magicum in contrarium continuò versum est. Namque divas illas, quas fecerant externorum mortes, fœdissimis suorum cadibus expiavere. Siquidem L. Emilio Paulo, C. Atilio Regulo Coss. magna formidine, confertus est Senatus defectione Cisalpinæ Gallia, cum etiam ex ulteriore Gallia ingens adventare exercitus nunciaretur, maximè Gesatorum, quod nomen non gentis, sed mercenariorum Gallorum est. Itaque permoti Coss. totius Italiae ad præsidium Imperii contraxere vires. Quo factò, in utriusque Coss. exercitu octingenta millia armatorum fuisse feruntur, sicut Fabius Historicus, qui huic bello interfuit, scripsit. Ex quibus Romanorum, & Campanorum fuerunt peditum CCCXLVIII. millia ducenti: equitum verò viginti sex millia sexcenti: cætera multitudo sociorum fuit. Commisso praelio apud Aretium Atilius Coss. occisus est. Octingenta millia Romanorum, nec saltem tantà, quanta eos terrere debuit, caesa sui parte, fugerunt. Nam tria millia eorum tunc interfecta Historici tradunt. Quod ideo ignominiosius, turpiusque est, tan paucis amissis tanta agmina diffugisse, quòd se in aliis victoriis non viribus animorum pervaluisset, sed bellorum proventibus prodiderunt. Quisnam enim rogo in exercitu Romanorum crederet numerum istum fuisse saltem, non dico fugisse? Post hæc secundum cum Gallis prælium gestum est, in quo planè XL. millia Gallorum trucidata sunt, & triumphus Emilio decretus est. Gallorum quidem animi feroces, corpora plusquam humana erant: sed experimento deprehensum est, quòd virtus eorum, sicut primo impetu major, quam virorum est, ita sequens minor, quam sceminarum. Alpina enim corpora humectò cœlo educata habent quiddam simile nivibus suis: cum mox calore exarserint pugnae, statim in sudorem eunt, & levi motu quasi sole laxantur. Hi Brittonaro duce non pridè posituros se baltea juraverunt, quam Capitolium Romæ ascendissent. (4) Quod & factum est. Nam victos eos Emilius in Capitolio discinxit. Et quia dux eorum de Romano milite Marti suo torquem auream devotasset, de ipsis Ariobistonis, (5) reliquorumque Gallorum torquibus aureum trophæum Jovi erexit. (6) Sequenti anno Manlius Torquatus, & Fulvius Flaccus Coss. contra Ligures primum trans Padum Romanas duxere legiones. Pugnatum est ibi cum Insubribus Gallis, quorum interfecta sunt viginti tria M. quinq; millia capta sunt. Eo deinde anno, qui huic proximus fuit, dira Urbem terruere prodigia. Namque in Piceno flumine sanguis effluxit: apud Faliscos cœlum visum est ardere: & Arimini noctem multa luce claram effulsisse: ac tres Lunas distantibus cœli regionibus exortas apparuisse: & Romæ Cn. Domitii bos locutus est, dicens: Cave tibi Roma. Carnes etiam è cœlo lapsæ sunt, quarum pars ab avibus intercepta est, pars incorrupta diu jacuit. Tunc quoque magno terramotu Caria, & Rhodus insulae ad eò concussæ sunt, ut labentibus vulgò telluris ingens quoque ille Colossus rueret. Eodem anno

(4) A. & H. incendissent.

(5) A. Auro bistonis.

(6) A. continuat. Aliquot deinde annis post contra Gallos in Italia pugnatum est. Finitoque bello M. Claudius Marcellus Cn. Corn. Scipione Coss. Marcellus, deinde cum impru. etc. H. pugnatum est, finitumque bello.

A Flaminius Coss. contemptis auspiciis, quibus pugnare prohibebatur, adversus Gallos confixit, & vicit. In quo bello novem millia Gallorum caesa, septem, & decem millia capta sunt. Post hoc M. Claudius Marcellus, Cn. Cornelius Scipio, contra Gallos pugnaverunt. Marcellus Coss. deinde cum imprudens in manus Gallorum incidisset, omniaque infesta vidisset, nec evadere posset, in medium hostium irrupit. Quibus quoque eorum Viridomarium (7) nomine occidit. Atque ubi spes salutis vix fuerat, inde opima detulit spolia. Postea cum collega ingentes copias Gallorum peremit, & inter multa Insubrium, quos ad deditionem coegerat, oppida, Mediolanum quoque urbem florentissimam expugnavit, & cepit. Grandem prædam Romam pertulit, ac triumphans Marcellus spolia Gallici (8) regis stipiti imposta humeris suis vexit. Miuutio Rufo, P. Cornelio Coss. Histris bellum illatum est, quia latrocinati naves Romanorum fuerant, quæ frumenta exhibebant, ac multo Romanorum sanguine fuso perdomiti sunt. Hac tempestate Judæorum pontifex Simon Omæ filius exitit. (9) Emergit hic paululum antiquus ille Romanorum improbae laudis etiam de præsumptis parricidiis appetitus. Nam Fabius Censorius Fabium Buteonem filium suum furti insimulatum interfecit: dignum scilicet facinus, quòd pater, vel parricidio plebendum duceret, quòd ne leges quidem insimulatum pecunie, aut summi exilii circa quemlibet hominum scelus censuerunt.

C Anno ab Urbe condita DXXXIV. bellum Punicum secundum Romanis illatum est per Hannibalem Carthaginensium ducem, qui jamdudum, Hamilcari patri ad aras juraverat, cum adhuc novem esse annorum, se ut primum posset, adversum Romanos pugnaturum: qui idem tamen hoc somnium præviderat: juvenem humanâ formâ augustiorem, qui se hortaretur in excidium Italiae, auctore Jove secuturum. Deinde post tergum respiciens intueri sibi visus est serpentem vastum cuncta populantem, audire etiam cœli fragorem, nec non & nimbos cum maligna luce cœli visere: interrogavitque juvenem præcitem quid subsequatur? Ille ad hæc: Vides, inquit, excidium Italiae, cætera perimite satis. Hannibal ergo Saguntum florentissimam Hispaniæ civitatem Romanis amicam oppugnare aggressus est, annum ætatis agens vicimum. (10) Huic Romani per Legatos denunciaverunt, ut bello abstineret. (11) Is Legatos Romanorum ad se missos injuriosissimè à conspectu suo etiam abstulit. Romani etiam Carthaginem miserunt, ut mandaretur Hannibali, ne bellum contra socios Romani populi gereret. Dura responsa à Carthaginensibus data sunt. Saguntini interea fame victi sunt, & octavo demum mense capti ab Hannibale ultimis penis afficiuntur. Quibus hoc ante portenderat triste prodigium. Nam quum penè mulier enixa esset, in uterum regressus infans civitatis excidium significavit. Hujus tantæ cladis Hannibal auctor poscitur. Tergiverfantibus Pœnis, dux legationis Fabius: Quæ inquit mora est? In hoc ego sinu bellum, pacemque porto, utrum eligitis? Succlamantibus, bellum. Igitur, inquit, accipite. Et excusso in media Curia togæ gremio, non sine horrore, quasi planè sinu bellum ferret, effudit. Tum P. Cornelius Scipio cum

(7) A. & H. Viridomarium.

(8) A. Galli Stipiti. H. Galli Stipiti.

(9) Hinc A. & H. Eodem anno bellum Punic. etc.

(10) A. & H. post sic finium, habent captis congregatis

CLm. Hinc etc.

(11) Ambo Eto legatos admittere noluit. Rom.